మందు పుచ్చుకొన్న తప్పు

౧

వృత్తులనుబట్టి ఏర్పడ్డ వర్ణవ్యవస్థ నానాటికీ శిలారూపాన్ని దాల్చి ఏవిధంగా వర్ణన్యూనాధిక్యతలను స్థిరపరచిందో, అదేవిధంగా మానవకల్పితములైన ఇతర ఆచారవ్యవహారాలుకూడా మనుష్యుల్లో హెచ్చుతగ్గుల నేర్పరిచాయ్.

ఏ వర్ణంలోనైనా—మంచి కానీయండి చెడ్డ కానీయండి—పెద్ద లేర్పరచినహద్దుల్ని దాటకుండా వుండేవాళ్ళదృష్టిలో అందుకు భిన్నంగా నడిచేవాళ్ళు—అంటే భావస్వాతంత్ర్యంకోసం తంటాలుపడేవాళ్ళు లోకువగా కనబడతారు.

వాళ్ళసంఖ్య వీళ్ళసంఖ్యకంటె హెచ్చుగా ఉందీ అంటే ఇక చెప్పేదేమిటి? బహిష్కరణాయుధాన్ని ప్రయోగించి ముప్పతిప్పలూ పెడతారు. ఆ ఆయుధానికి లొంగినవాళ్ళు లొంగి వాళ్ళదారికివచ్చి సంఘాన్ని బల్లుల్లా అంటిపెట్టుకొని ఉండడమో లేకపోతే సంఘానికి దూరమైపోవడమో తటస్థిస్తుంది.

సంఘం ప్రయోగించిన ఆయుధాలికి పూర్తిగా లొంగిపోయిందా కాదు; వాటినీ పూర్తిగా నిరోధించిందా కాదు శశి. ఆకులచాటు పిందె; అస్వతంత్రపుజీవి. ఆమెకు పంధొమ్మిదేళ్ళో ఇరవైయేళ్ళో ఉంటాయి. పిటపిటలాడే యౌవనం. సౌందర్యమంటారా? స్త్రీ తన కళ్ళకందంగా కనబడడానికి మానవుడు తెచ్చిపెట్టిన కృత్రిమసౌందర్యం ప్రసక్తెందుకూ మనకి? వయస్సుకు తగ్గ శరీరసౌష్ఠవం. పచ్చని దేహచ్ఛాయ. రంగులో నల్లకలువలను ధిక్కరిస్తూ మోకాళ్ళనంటే తలకట్టు. ఆకర్ణాంతవిశాలనేత్రాలు. చక్కనిపలువరుస. ఎందుకూ ఈ వర్ణనంతా? ఆమెనొక సౌందర్యరాశంటే చాలు. అందానికితోడు. సంస్కృతాంధ్రభాషలలో చక్కని ప్రవేశంకూడా ఉందామెకు.

కృత్రిమ సౌందర్యానికి ఆమెను వెలివేసింది భగవంతుడా లేక మానవుడా? ఏమైతేనేం? సంఘపంజరంలో మానసికదాస్యానికి లోనైవున్న పతంగసంఘాన్ని అనుసరించే శుకశాబకమందాం ఆమెను. తీయనిపాటల్తో మరోజీవిని ఆనందడోలల్లో ఊపడానికి వీల్లేకుండానూ, ఇచ్ఛానుసారంగా గున్నమామిడిమీద కూర్చుని లలితపల్లవాలను ఆరగించకుండానూ బంధింపబడిన పరభృతమందాం;

నిజవాంఛలను రూపుమాపి పురుషులైనంతమాత్రాన తన సోదరులకూ, పుణ్యస్త్రీలైనంతమాత్రాన సన్నిహితస్త్రీలకూ సేవజేయడాని కేర్పరుపబడిన దాసీ అంటేనేం?

ఇంట్లో గంపెడు బలగం. సోదరులూ, వారి భార్యలూ, భార్యలతల్లులూ, తల్లులచెల్లెళ్ళూ, చెల్లెళ్ళ కోడళ్ళూ, కోడళ్ళచెల్లెళ్ళూ—ఇల్లా ఎందరులేరు? వారందరి దృష్టిలోనూ నీచంగా కనబడే పనులు శశి దృష్టిలోమాత్రం నీచంగాకనపడవూ? ఆఁ కనబడతాయ్; ఐనా ఆ యభాగ్యజీవిని అభిమానం చంపుకోమని శాసించింది సంఘం.

౨

వుండంటి శీతాకాలం. ఉదయం ఎనిమిదిగంటలవుతుంది. లోకబాంధవుడు తన ప్రచండకిరణాలతో నీహారజవనికను తెరల్చుకొంటూ, చలితో గజగజలాడే సర్వజీవులనూ తన కరస్పర్శలతో ఆదరిస్తున్నాడు. తొలికోడితోలేచి, గృహప్రాంగణ శుద్ధిచేసి, అంట్లగిన్నెలు చేతబట్టుకొని చెరువుకువెళ్ళిన శశి ఎనిమిదిగంటలదాకా అక్కడేవుండి వాటినితోముతూ. ఆమె గులాబిచెక్కిళ్లు కందగడ్డలైనాయి. ముఖకమలమున స్వేదబిందువులు పొటమరించి సహజసౌందర్యాన్ని మెరుగుపరిచాయి. కొఱమాలినపనులకు వెళ్ళే కుజనుడు కష్టాలలో చిక్కినట్టుగా గాలికెగిరిన ఆమెముంగురులు స్వేదబిందువులలో చిక్కుకున్నాయ్. తడిసీ తడవకుండావున్న ఆమె

కట్టుబట్టను సూర్యభగవానుడు ఆర్పివేస్తున్నాడు. అల యుటచే తృష్ణాబాధాపీడితయైన తన స్నేహితురాలిని గంగాభవాని రెండుదోసిళ్ళ నీరిచ్చి ఆదరించింది.

మానవుడామెను అనాథపతితను చేస్తేనేం? ప్రకృతి ఆమెను ఆదరిస్తూనేవుంది గతభర్తృకయై నప్పటినుంచీ.

౩

'ఏమే! ఇంకా అంట్లుతోవడం కాలేదూ? పెళ్ళి వారికి కాఫీ పదిగంటలకా ఏమిటి ఇచ్చేది? తేమిలి రావేం త్వరగా?' అని గర్జించా డొకపురుషుడక్కడకు వచ్చి.

'ఒస్తున్నానన్నయ్యా; ఎందుకల్లా కోప్పడతావ్? ఒక్కతెనూ తెల్లవారగట్లనుంచీ తోముతూనే ఉన్నానా—కూర్చున్నాననటావా? ఒంట్లో సుస్తీగా వుండడంచేత ఇంత ఆలస్యమైందిగాని లేకపోతే నిన్నటి మోస్తరుగానే తెల్లవారేటప్పటికే తోమిలేద్దును.'

'ఔనౌను. నీకిల్లాంటప్పుడే వస్తుంది'

'నాకుమనుసా అన్నయ్యా, రోగంవచ్చిందని చెప్పుకోడం?'

'ఎవరెరగని భాగవతమిది? ఇప్పుడా? నాలుగురోజుల నుంచీ ఏదేనాపని చేయవలసివచ్చినప్పుడుమాత్రం జ్వరమనీ తలనెప్పనీ సణుగుతావ్. పోనీ అల్లాఉన్నావని ఒక్కపనైనా చేయడంమానేవా? అన్నీ చేస్తూనే ఉన్నావు. నిజంగా రోగమైతే నీవు చేయాలనుకుంటే మాత్రం ఏం చెయ్యడానికి సాధ్యమవుతుంది!'

(ఏడుస్తూ) 'ఔను...నావన్నీ అబద్ధాలే.'

'చెబుతావ్; చెబుతావ్ సమాధానాలు.'

'............................'

'ఏడోఏటి బాగాచేతనైంది చీటికీమాటికీ; అమ్మతో ముప్పాతికమూడువీసాలు తగ్గేయివేసాలు. నయాన్నీ భయాన్నీ, 'జుట్టుతీయించుకోవాలే తల్లీ' అని ఎంతపోరేడు నాన్న? ఆయనమాటలు లక్ష్యపెట్టేవూ నువ్వు? నిజంగా వంశానికి తీరనిఅప్రతిష్ఠ తెచ్చావని బెంగతోనే చచ్చిపోయాడాయన.'

(తేరబారిచూస్తూ) 'నాన్న చనిపోడానికి కారణం నేనా?' అంది శశి.

'ఆఁ ముమ్మాటికీనీ; ఎన్నిమాట్లు వినన్న రామేశ్వరం ప్రయాణంకమ్మన్నాడాయన? ససేమిరా అన్నావే? తల కట్టుకు ఏడ్చావే?'

'ఔను. అన్నమాటనిజమే;'

'నేను చెప్పేదీఅదే. ఇంట్లో నిత్యకృత్యంలో నువ్వు వంటచేస్తూంటే మేమిప్పుడు తిండంలేదా! వెనక నాన్నతినలేదా. మనమింట్లో ఎల్లా ఏడిశినా నలుగురు లోనూ సెభాష్ అనిపించుకోవాలి. నువ్వుచెబితే వినవు; ఒకరినిచూచైనా నేర్చుకోవ్. సకేశిని వంటచెయ్యడానికి పనికిరాదనేగా ఆ మధ్య చెల్లమ్మని రామేశ్వరం తీసుకెళ్ళి ఆ కాస్తపనీ కానిచ్చారు? నువ్వూ అప్పుడువెడితే ఈ పెళ్ళివంటల కిప్పుడు వాళ్ళనీవాళ్ళనీ పంగళించవలసిన అవసరం లేకపోనుగదా?'

'........................ ....'

'అబ్బే! ఇంక మాట్లాడవుగా... ..అదుగో కేకేస్తోంది మీ వదినె; త్వరగారావాలి నేను వెడుతున్నా.'

'ఊఁ' (ఏడుస్తూ)

౪

'ఏదే శశి' అన్నాడు శంకరశాస్త్రి భార్యను సమీపించి.

'మీ రెరగనే ఎరగరా ఏం! ప్రొద్దున్న అంట్లుతోముకొచ్చి ఇంట్లోపడేసి గదిలోకెళ్ళి పడుకుంది దుప్పటీ కప్పుకుని;'

'ఆశిముండా! ఎంత దొంగెత్తువేశేవే?'

'నేను వెనకచెపితే ఏమో అనుకునేవారు. ప్రత్యక్షంగా చూస్తేగాని తెలీదు ఎవరికీనీ. అది ఎల్లాంటిదనుకున్నారు! వట్టి పాడుగుణాలు; చూస్తూనేఉన్నారుగా? పిల్లలతో అల్లా దోరుతూనే, ఇంటిడిపనులూ నేను చేసుకొంటూంటే, తనకిట, నడుంవాల్చుకోడానికేనా తెరిపిలేకుండా పనులుచెప్పడంవల్ల జబ్బుచేసిందని చెబుతోందిట చూశారా నలుగురుతోనూ?

'ఎవరు చెప్పేరు నీకు?'

'ఎవరు చెబితే నేంలెండి!—తెలిసింది; శుభనుంటూ

పెళ్ళిచేసుకుంటూ వుండడమేమిటి, పిల్లకి? ఈ గోలేమిటి? అంటున్నానూ వారంరోజులనుంచీ మరీనీ.'

'ఆసి దీన్నితగలెయ్యా! ఏంపొయ్యేకాలమే?'

'ఎన్నేనా వున్నాయ్ దానిచర్యలు. మీకు తెలిస్తేనే కోపపడతారని ఎప్పటికప్పుడు దిగమింగి ఊరుకుంటున్నాను. కొంపలుకూల్చే కొరివికాదదీ? అబ్బో! ఎన్నిఊహలు!'

'ఆఁ...ఏమిటీ! చెప్పు; చెప్పు అదేమిటో'

'అబ్బా—ఎందుకవన్నీ ఇప్పుడు? పెళ్ళివారు భోజనాలకు వచ్చేవేళయిందికూడాను. ఎవరేనా విన్నా అప్రతిష్ట.'

'బాగానేవుంది.' అని వెళ్ళిపోయాడు శాస్త్రి.

శశి విరామంలేకుండా మూలుగుతోంది.

'అబ్బా! పదిలం; ఏం మూలుగుతావే? ఇటువంటి దుర్బుద్ధులుండడంచేతే పద్ధాలుగోఏటే మొగుడుచచ్చి పుట్టిల్లుపట్టేవు. తల్లి బ్రతికుండగా నానాఏడుపులూ ఏడిపించావు. తండ్రీ చచ్చాడు. ఇప్పుడెక్కడ సాగుతాయి నీ వెధవవేషాలు.' అని సణుగుతూ వంటయింట్లోకి వెళ్ళింది శాస్త్రిభార్య.

* * *

పెళ్ళివారందరూ భోజనాలకొచ్చారు. భోజనాల సమయంలో గదిలోకూర్చుని దీని మూలుగేమిటి? కాశేపువెళ్ళి దాన్నా పసులశాలలోనైనా పడుకోమందురూ మీకు పుణ్యంవుంటుంది' అంది శాస్త్రిభార్య.

'ఆఁ...అల్లాగే' అంటూ శాస్త్రి ఆమెను బలవంతంగా లేవదీసి దొడ్లోకి తీసికెళ్ళి పడుకోపెట్టేడు.

రెండురోజులు గడిచాయి. శశియొక్క ఆలనా పాలనా ఎవరికి కావాలి? 'నెమ్మదిగా ఉందా' అని అడిగినపాపాన్ని పోయినవాళ్ళెవరూ కనిపించలేదు.

సూర్యభగవానుడే ఆమెకు పైసాకోరని వైద్యుడు. ఎవరూవెళ్ళి పిలవకుండానే ఉదయమూ సాయంత్రమూ, ఆ సాలలోకివచ్చి చూసివెడుతున్నాడు శశిని. రజనీకాంతకూడా ఆమెను ఆదరించింది దగ్గరకూర్చుని; తాను ఉల్లాసంగావుండి ఆమెకు ధైర్యంచెప్పింది. ఎంత ధైర్యం వహించినా అబలకాదూ? కొంతసేపటికి శశి జీవించదేమో అని అధైర్యపడిందామె. కట్టుకున్న తెల్లచీరవిప్పి విచారసూచకంగా నల్లచీర ధరించింది. కన్నీళ్ళు రాల్చింది.

'ఊఁ ఊఁ...అని మూలుగుతూనేవుంది శశి.

మనవాళ్ళదాసు ఆ ప్రాంతంలో పేరుపొందిన వైద్యుడు. వయస్సు అరవైసంవత్సరాలుంటాయి. పదెకరాలకొండ్ర ఉన్నవాడవడంచేతనూ, సహజంగా ఉదారస్వభావం కలవాడవడంచేతనూ బీదలకు మాలమాదిగలకు ఉచితంగానే వైద్యంచేస్తూవుంటాడతడు. వాళ్ళందరూ అతన్ని భగవంతుడల్లా పూజిస్తారు. అగ్రవర్ణాలనబడేవాళ్ళుకూడా అవసరంవచ్చినప్పుడు రహస్యంగా అతన్ని తీసుకొచ్చి వైద్యంచేయించుకుంటూ వుంటారు. ప్రతిసంవత్సరమూ అతడు బీదలకు సమారాధనలు చేసేటప్పుడు అందరూ యథాశక్తిగా సహాయ్యం చేస్తారు. ఎక్కడికోగాని దాసు మందులసంచీ చేతబట్టుకుని వెడుతున్నాడు ఒకనాటి తెల్లవారుగట్ల.

'ఊఁ ఊఁ' అనే సన్ననిమూలుగు అతని చెవినిబడింది. ఇటూఅటూ తిరిగిచూశాడు. మనుష్యులెవరూ కనబడలేదు. ఓ అగ్గిపుల్లవెలిగించి చూశాడు. తూర్పుగా ఉన్న పసులశాలలో తెల్లగా కనిపించింది. మరో అగ్గిపుల్లవెలిగించి దారిచూసుకుంటూ అక్కడకు వెళ్ళేడు.

ఒక కుక్కిమంచం. మంచంమీద ఓ మనిషి పడుకొనివుంది.

'ఎవరువారు' అన్నాడు దాసు అగ్గిపుల్ల వెలిగించిచూస్తూ. జవాబులేదు.

తలవంచిచూస్తూ 'అయ్యో! సోమయాజులుగారి కూతురువుటమ్మా! ఎంతగతి పట్టిందినీకు! భర్త పోవడమా, తర్వాతతల్లీ ఆతర్వాత తండ్రీ చచ్చిపోవడమా! ఇప్పుడు నీ స్థితిదా? దయాదాక్షిణ్యాలులేకుండా నిన్ను పసులశాలలోకి గెంటి ఖులాసాగా కూతురు పెళ్ళిచేసుకుంటున్నాడూ శాస్త్రులుగారు? అరెరే!......నేను మందిస్తాను పుచ్చుకుంటావా అమ్మా!'

'........... ....'

దాసుప్రశ్నకు సమాధానంలేదు; చెయ్యిచూశాడు,

'అబ్బా! ఎంత తీవ్రంగా ఉందీ!' అన్నాడు మందుల సంచీ విప్పి ఏవో రెండుమాత్రలు తీసి ఆమె నోట్లో వేశాడు. నాలుగుమాత్రలు పొట్లంకట్టి మంచంమీద పెట్టి వెళ్ళిపోయాడు దాసు.

తెల్లవారింది. శశి మరణదేవతతో యుద్ధంచేసి గెలిచి అలసటను తెలియబరచే చూపుల్తో ఇటూ అటూ చూసింది. అంతకుపూర్వము రెండురోజులనుంచీ వినిపించని బాజాలచప్పుడు ఆమెకప్పుడు వినిపించింది. 'కాంతానికి పెళ్ళవుతూంటే ఏపనీ చేయకుండా నే నిల్లాపడుకొని ఉండడమా? ఛీ. పాడుజన్మ! వెళ్ళి విస్తరాకులేనా తీసిపారేస్తా' అంటూ లేచి మంచంమీద కూర్చుంది. దొడ్లోవున్న అంట్లతెప్పేలాలు ఆమెను స్వాగతమిచ్చాయి. తలుపుమూలనున్న చీపురు తొంగి చూసింది. నెమ్మదిగా లేచింది శశి. కళ్ళుతిరిగి వెంటనే క్రిందపడిపోయింది. మరికొంతసేపటికి లేచికూర్చుని నెమ్మదిగా ఇంట్లోకివెళ్ళి 'ఒదినా! గుప్పెడు మెతుకులు పెడుదూ, దడదడలాడిపోతోంది ప్రాణం' అంది నెమ్మదిగా.

'నీకూ ఇప్పుడే తొందరవచ్చిందా' అంటూ విసుక్కుని ఆకులో కొస్తఅన్నం పారేశి వెళ్ళిపోయిందామె.

నాలుగుముద్దలు తిని శశి నెమ్మదిగా పసులసాల లోకి వెళ్ళిపోయింది.

౬

'అమ్మాయిగారూ! మీవంట్లో ఎల్లావుందిప్పుడు?' అన్నాడు దాసు మర్నాడు తెల్లారగట్ల అక్కడకువచ్చి.

'ఎవరు వారు?'

'నేను మనవాళ్ళ దాసునమ్మా.'

'ఉఁహూఁ; నెమ్మదిగా నేవుంది.'

'పోనీయండి పాపం! నిన్న మీస్థితిచూస్తే నాకే సందేహంకలిగింది.'

'నిన్నవచ్చి చూశావేమిటి?'

'ఔనండీ. తెల్లవారగట్ల ఈదారినే వెడుతూ మీ మూలుగువిని ఇక్కడకొచ్చా.

'ఉఁహూఁ'

'పిలిస్తే పలకలేదు; చాలా అపాయస్థితిలోనే వున్నారప్పుడు.'

'ఆఁ'...రక్షించావునన్ను; నీఋణం తీర్చుకోలేను నేను.

'ఆఁ దానికేంలెండి; మీరు నెమ్మదిగా ఉండడమే కావలసింది. ఇవిగో ఈమాత్రలు దగ్గరఉంచండి; నాల్గు రోజులు వేసుకుంటే పూర్తిగా ఆరోగ్యంకలుగుతుంది.

మాత్రలపొట్లం అందుకొని 'నమస్కారం' అంది శశి.

'శలవు' అని వెళ్ళిపోయాడు దాసు.

'..........................'

శంకరశాస్త్రి వంటచెఱుకు తీసుకువెళ్ళడానికి దొడ్లోకివచ్చాడు. శశి మాత్రలు నోట్లో వేసుగోబోతోంది.

'ఆ మాత్రలెక్కడివే' అన్నాడు శాస్త్రి.

'మాత్రలా!...మనవాళ్ళ దాసు తీసుకువచ్చి ఇచ్చాడు తెల్లవారగట్ల.'

'ఆఁ మనవాళ్ళదాసే!'

'..........................'

'ఆసి నిప్పుతగలయ్యా, మాలకూడుకూడా కలుపుతున్నావే ఇంటిలో...వాడు మందివ్వడమేమిటి?'

'ఏమో నాకుతెలియదు; నిన్న తెల్లారగట్ల ఈ దారినేవెడుతూ నేను బాధపడుతూంటే చూసి రెండు మాత్రలు వేశి వెళ్ళాడట; ఈవాళ తెల్లవారగట్లకూడా వచ్చి చెయిచూసి పదిమాత్రలిచ్చి వెళ్ళేడు.'

'పిణ్ణి తగలయ్యా; వాడికెందుకు బుద్ధిలేకపోవాలి; బ్రాహ్మణకొంప కొస్తాడూ. పైగా చెయ్‌చూసి మాత్రలిస్తాడూ?'

'ఉండు; వాడిరోగమూ నీ రోగమూ కుదిరిస్తా.'

'అతని తప్పేమిటి? బాధపడుతూంటేచూసి దయదల్చి నాలుగుమాత్ర లిచ్చాడు; నిన్న నామాత్రా వేసుకోకుండావుంటే నిధగా ప్రాణంపోయేదేట.'

'పోతే భూమికిలోటొచ్చింది ఇటువంటి పాపిష్టి వెధవలు.' అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

శశి విచారిస్తూకూచుంది మంచంమీద. శంకరశాస్త్రి

లోపలికెళ్ళి 'ఇదిగో! ఆ వెధవకెవరైనా ఈవేళ అన్నంపెట్టేరంటే మాటదక్కదు; ఇంటిలోకి రానీయడానికి వీల్లేదు.' అన్నాడు భార్యను చూస్తూ.

'ఏం...ఏమొచ్చిందిప్పుడు?'

'మనవాళ్ళ దాసుచేత వైద్యంచేయించుకుంటోందిట'

'అయ్యో! ఏం మాలకూడైపోయింది? మొదటినుంచీ దీనిబుద్ధి ఇల్లాంటిదే.'

'ఇంటిలోకి రానీయకండి; నలుగురిచేతా గడ్డితినిపించి......'

'ప్రాయశ్చిత్తంచేయించద్దూ ఇటువంటి వాళ్లకి?'

'విధిగా చేయించాలి.'

* * *

శశి వారి సంభాషణలన్నీ వింది; 'ప్రాయశ్చిత్తాలేమీ నాకక్కర్లేదు; మీఇంటిలోకి రానులెండి.' అంది గట్టిగా, కళ్ళనీరు కొంగుతో ఒత్తుకుంటూ.

'రాకపోతే గంగలోదిగు వెధవా' అన్నాడు శాస్త్రి పళ్ళు పటపటలాడిస్తూ.

శశి మాట్లాడకుండా ఊరుకుంది. 'అభిమానమెంత మళ్ళీనీ' అంది శాస్త్రిభార్య.

౨

'అమ్మాయిగారూ! బాగా సుఖంగా వుందా మీ వంటిలో?'

'లేకేం? సుఖంగానే వుందిగాని......నాకు గొప్ప అపకారం చేశావు నువ్వు.'

'ఏమమ్మా! అల్లా అంటారేం?'

'ప్రపంచకాని కెందుకూ ఉపయోగపడని ఈ జీవి బతికి వుండడ మెందుకూ? నీ వేమందూ ఇవ్వకుండా వుంటే మొన్ననే చనిపోయివుండును కదా?'

'అవేంమాటలమ్మా? మీ అన్నగారేమైనా అన్నారేమిటి?'

'ఇప్పుడనడమేం? మొదటనుంచీ అంటూనే వున్నాడు. ఎంతకాలమని ఓపికపట్టి వుండడం? వచ్చిన కష్టానికే నేను ఏడుస్తూంటే పైగా వీళ్ళుకూడా ఏడిపించడమా? తలదువ్వకుంటే తప్పా? రవిక తొడుక్కుంటే దోషమా? బోడుగుండు చేయించుకుని ముసుగేసుకుంటే చూడాలనివుంది వాడికి; పూసిన తంగేడల్లా వుంటే వీడికళ్ళూ వీడి పెళ్ళాంకళ్ళూ కుడుతున్నాయి: ఛీ. వెధవాచారాలుగాని—ఇక నేనీ ఇంటిలో ఉండలేను.'

'బా...గా...నే...వుంది!'

'నాకొక బాధనుకున్నావా? చూశావా, నీదగ్గర మందుపుచ్చుకున్నందుకు నాకు ప్రాయశ్చిత్తం చేయిస్తాట్ట; అంతవరకూ ఇంటిలోకి అడుగుపెట్టడానికి వీల్లేదుట. మందుకుకూడా అంటేనా? ప్రాణాలు పోయేటప్పుడు కూడా వర్ణభేదాలేనా! ఛీ...ఛీ...నేనిక్కడ ఉండలేనింక; నువ్వే నాకు తండ్రివి. నన్ను రక్షిస్తానంటే ఈ ప్రాణాల్తో వుంటా; లేకపోతే ఏ చెరువో చూసుకుంటా.'

'అల్లాగే రక్షిస్తా; మీకేమీ భయంలేదు; ప్రస్తుతం నేను చెయ్యవలసిందేమిటో చెప్పండి.'

'ఏమీలేదు; నీ వమ్మాయినుకోమంటా; గుప్పెడు మెతుకులు నీతో తిననీయమంటా.'

'నా రెక్కలు చల్లగా ఉన్నంతకాలమూ తిండికేమీ లోటుకేదుగాని; వర్ణసంకరం కావడం తప్పనుకుంటానండీ.'

'ఐతే ఏమంటావు'

'ఏమీలేదు. మా ఇంటికిప్రక్కగా మరో చిన్న ఇల్లు వేయిస్తా; పోనీ అక్కడ వండుకుంటూ వుంటారా?'

'సీదయ; ఎల్లా చెయ్యమంటే అల్లాగే చేస్తాను పోనీ.'

'ఐతే ఇంకేం; సాయంత్రానికి వేయించేస్తా పాక'

'కొంతకాలం నీకు శ్రమతప్పదు. తర్వాత నీదయ వుంటే ఎవరినో నలుగురుపిల్లల్ని పోగుచేసి నాపొట్ట నేను పోసుకుంటా.'

'నాకేమీ లోటులేదమ్మా. ఎంతకాలమైన ఇబ్బంది లేదు.'

'అబ్బే. అల్లా అనకు.'

'సరేలెండి; ఇప్పట్నుంచీ ఎందుకూ ఆ ఆలోచన?...

'ఊఁ...'

౩

శశి మాలపల్లెలో కాపురముండనేసంగతి ఆ చుట్టు

పట్ల గ్రామాలవాళ్ళకందరికీ తెలిసింది. వయస్సులో వుంది గనక అనేకబుద్ధులు పుడతాయన్నారు కొందరు. వితంతువులను కత్తెరబోనులో పెట్టాలిగాని ఆషామాషీగా విడిచిపెడితే వచ్చేబాధ లిల్లాంటివే అన్నారు కొందరు.

తమ అభిజాత్యానికి కళంకం తెచ్చి పెట్టిందని, శాస్త్రి తదితరబంధువులూ విచారించారు. అరవైయేళ్ళ దాసుగాడి కీపాయ్యకాలమేమిటో గట్టిగా కనుక్కోవాలన్నారు కొందరు

* * *

కాలచక్రం గిర్రున తిరిగిపోయింది. నాలుగు సంవత్సరాలు గడిచాయి. అన్నగారి ఇల్లువిడిచివెళ్ళిన కొద్దికాలానికే పదిమంది మాలమాదిగపిల్లల్తో శశి స్థాపించిన పాఠశాల చాలా అభివృద్ధిలోనికివచ్చింది. ఊళ్ళోవాళ్లు కూడా చాలామంది తమపిల్లలిని ఆ పాఠశాలకంపేరు. పాఠశాలప్రక్కనే శశి స్థాపించిన శాంత్యాశ్రమంలో ఉదయమూ సాయంత్రమూ ప్రార్థనలు జరుగుతాయి. మధ్యాహ్నం పురాణ కాలక్షేపం జరుగుతుంది. ఏ ముహూర్తాన్ని ఆమె ఆపాఠశాలా, ఆశ్రమమూ స్థాపించిందోగాని అజ్ఞానులగు ఆ మాలమాదిగలలో విపరీతమైన మార్పుకలిగింది. అందరూ మాంసముతినడం మానేశారు. ఆరోగ్యమార్గము నవలంబించారు. న్యాయవర్తనము నలవడజేసుకున్నారు. ఆపల్లె ఆరోగ్యదేవతకు స్థానమైంది. సరస్వతీదేవికి నిలయమైంది.

ఊళ్ళోవాళ్ళు మొదట శశిమీద ఎన్నినిందలు దొర్లిస్తేనేం? నిజం నిలకడమీద తెలిసిందందరికీ. శాస్త్రి, అతని భార్యా పెట్టే బాధలుపడలేక ఇల్లువిడిచి వెళ్ళిపోయిందని అందరూ గ్రహించారు. ఆమెను ఆదరించి ఆమెచేసే సత్కార్యాలకు చేయూతనిచ్చిన దాసును ప్రశంసించారు. అరవైఏళ్ళ దాసుకు అపనింద లారోపించిన బుద్ధిమంతులు సిగ్గుపడ్డారు.

రెండు సమానాంతరరేఖలు ఎంత పొడిగించినా కలవవనడం ఎంతసత్యమో, ఆమె నిష్కళంకచరిత్రయనడంకూడా అంత సత్యమని అందరి తలంపూనూ.

—పన్నీ రామశాస్త్రి.

దైవికము

ప్రణయపరిణత జీవిత పథమునందు
నడచునామది తోడుగా. నడచునొక్క
ప్రేమరూపిణి; ప్రకృతి సంప్రీతిగూర్పఁ
బయనమొనరింతు మేము సంబరముతోడ;

మాకు లక్ష్యము, రూపనామములు గలిగి
లేని యానందనిలయమ్ము; లేమి లేని
యీశ్వరుండుగురుండు; మాహితుడ నతడె;
యెన్నిదినములు పయనమో యెరుగరెవరు;
కర్తలముగాము మేము; సంకల్పమాత్ర
స్వర్గసుఖములు మా పదాబ్జాల జేరు;
కల్పితైహికసుఖములఁ గాలదన్ని
హృదయసీమల నానంద మేలగలము;

అట్టి మా జంటహృదయాల నంటినడువ,
గోరుచున్నది, ప్రకృతి నిగూఢభావ
ప్రేరణాలాప కోమలహృదయమొకటి;
లక్ష్యమెయ్యది నూ, కదేలక్ష్యముగను;
మూడు హృదయంబు లేకమై యీడు లేని
ప్రేమజీవితపథమున, కామరహిత
మైన యానందనిలయమ్మునందు జేరి
దైవిక రహస్యమునుగాంచి దనరుగాక;

* * *

దేవ! నీదివ్యసృష్టినిఁ దెలియజాల
రెంతవారేని; యెప్పటి కేమి జేతొ
యెరిగితినొ మూడుహృదయంబు లేకమాట
నేటికిట జూపితివి సృష్టి నేర్పుజూప;

—ములుమూడి ఆదిశేషాద్రిరెడ్డి.